

تجلیل از هنرمندان اسانید و پیشگامان فرش دستباف ایران اسانید منتخب بافت مرمت و نظارت فنی

تهران خیابان کارگش خیابان ملی موزه فرش ایران
یکشنبه یازدهم آبان ۱۳۸۷

Design: Alireza Ghaderi 09.12 3050003

وزارت بازرگانی
مرکز ملی فرش ایران

موزه فرش ایران
شرکت بین المللی شب‌نواره

بسم الله الرحمن الرحيم

تحلیل از هنرمندان سانسید و پیشوایان فرش دستباف ایران

وزارت بازرگانی

مرکز تحقیقات فرش ایران

موزه فرش ایران

شرکت بین‌المللی شنواره

بافندگان، ناظرین و رفوگران سه حلقه بزرگ از زنجیره تولید فرش دستباف ایران

هنر سجاده ای است که هنرمند در عرصه آن برای پیوستن به خالق خویش به اقامه می ایستد، اثر مادی هنرمند همچون فلزی نجیب، نه تنها در گذر زمان بی جلوه نمی گردد، بلکه مقام معنوی او تا بقای هستی باقی است.

هنر همچون زندگی جاریست، فرش ایران نیز به عنوان یکی از اصیل ترین جلوه های هنر و تمدن این سرزمین، تار و پود احساس، عشق، فکر و صحنه ذوق آزمایی و اوج هنرنمایی مردم ایران است. یادگاری دیرین از مرز و بوم باستانی و آداب و سنن ما با پیشینه ای فراتر از ۲۵۰۰ سال.

فرش زنده ترین بهار عشق و هنر ملی سرزمین ماست. باغ بهشتی است مملو از زیبایی ها، گلستان بی خزان و سرشار از عاشقانه ترین شعر زیستن و برترین جلوه آفرینش آدمی است در پهنشدت جهان خاکی. فرش نماد خلاقیت و سمبل هوشمندی تبار ایرانی است که نشان از سنت پاک و نگرش عمیق ایرانی دارد و بس. رنگین کمانی از ذوق و اندیشه که بر گستره خاک ایران نقش هستی نشانده است. دیر زمانی است که این دست بافته پرنقش و نگار و رنگارنگ چون پرده ای رویایی و سحرآمیز چشم جهان را مبهوت رمز و راز و خیال پردازی بافندگان خود ساخته. چندان که گویی سرانگشتانی جادویی بر تار و پود و هر گره آن نقش عشق و شور زندگی نشانده است.

زیبایی و خیال انگیزی فرش دستباف ایرانی چشم جهانی را بسوی خود کشانده و در گذر از تاریخی دور و ماندگار، هویت فرهنگی و روح پاک و عارفانه ایرانیان را متجلی ساخته و ارزش و اعتباری فرا ملی و جایگاهی جهانی برای آن رقم زده است.

فرش ایرانی محصولی چند بعدی با جنبه های هنری، اجتماعی و اقتصادی بسیار گسترده است. این عنصر فرهنگی نشان می دهد که چگونه روح هنرمند ایرانیان در طول تاریخ در اشیاء و لوازم زندگی او دمیده و علاوه بر افزایش ظرفیت های کاربردی، آن را به عنصر هنری زنده ای تبدیل ساخته که او را در هر دو وجه حیات مادی و معنوی اش همراهی کند.

قالی معماری زمینی ماست، ستون این بنای استوار از گزند طوفان در امان است، و در سایه امن باغش گل و مرغ مدام می شکفند و می خوانند، رود ها و چشمه های کوهسارانش جوششی مدام دارند و ترنجش چون خورشید پر فروغی بر سراسر این باغ همیشه خرم نور و گرمی می افشاند تا تمثیلی باشد از بهشت. هر گره، خود گامی است که بافنده را به سرانجامی نیک و خیال انگیز نزدیکتر می کند. گردش رنگ هایش، چرخش آسمان مینایی را ذکر می گوید و تو را از بند زمین و زمان می رهاند و بی آنکه بدانی تا آبی هفت آسمان پرواز می دهد. سرخی گلپایش ذکر سرخ انارستانها و سماع شقایق هایی است که خون سیاوش از آن می جوشد و می بالد. هرلچک، شاهدهی است بر حضور آفتابی ترنج، این دایره مینوی و مظهری از عشق به خالق، خالقی که خواست تا جهانی برهم زند، پس جلوه کرد و اینان در چهار سمت به خاک افتادند.

پیام ریاست مرکز ملی فرش ایران

بسمه تعالی

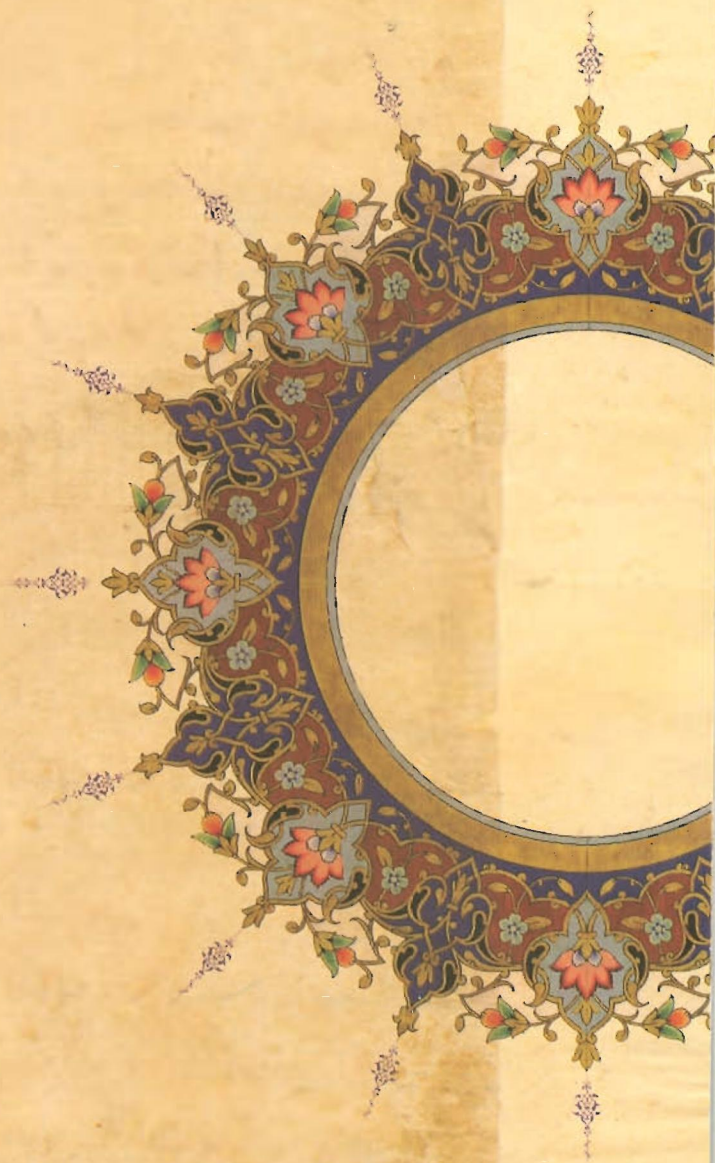
میراث فرهنگی افتخار آفرین فرش دستباف ایران با تکیه بر هنرمندان و پیشکسوتان در جهت شکوفایی و درخشش این هنر - صنعت، می رود تا در عصر تکنولوژی اطلاعات جهت الگو سازی و ترغیب و تشویق جوانان این مرز و بوم گامهای جدیدی را رقم بزند.

تکریم و بزرگداشت هنرمندان، اساتید و پیشکسوتان به منظور طرح ارزشهای معنوی این هنر در جامعه ایرانی و برای تجلیل و پایداری و استمرار آن در عرصه های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، سبب آن می شود که بر پایه فعالیتها و اقدامات قالیبافان، ناظرین فنی، چله کشها، استادکاران، رفوگران و مرمت کاران که از ارکان اصلی و مهم در فرایند تولید می باشد، جان تازه ای گیرد و همچنان فرش دستباف ایران سرآمد در تولید و تجارت باشد.

مرکز ملی فرش ایران لازم می داند با کمال احترامات فائقه به پیشگاه دست اندرکاران هنرمند نسبت به ارزشگذاری و دلگرمی پیشکسوتان بعنوان الگوی همگان در این عرصه با برگزاری مراسم تکریم باین مهم اقدام نماید.

از تلاشهای صادقانه همه عزیزانی که ما را در این راه همراهی نمودند تشکر می نمایم.

دکتر مرتضی فرجی

استاد منتخب بافت و حجمی بانی

دستان چیره بافندگان هنرمند ایرانی،

آثار ماندگاری را برای نسل بشر باقی گذارده است

فرش‌هایی که با همت و تلاش زنان و مردان هنرمند بافته می‌شوند، چون نگینی درخشانده بر زمین و دیوارها جلوه گری می‌کنند. جلوه ای که جوهره اش را چشمانی عاشق، قلب‌هایی مهربان و پر امید و سرپنجه‌هایی خیال انگیز می‌سازند. مملو از احساسی زیبا و بی نظیر.

تولید فرش دستباف در ایران، حاصل تلاش رسته های شغلی متعددی است که برخی کارشناسان تعداد آن را متجاوز از ۱۱۰ مورد شمرده اند. طراح ترسیم طرح و نقشه قالی را بر عهده دارد و نقاش، طرح را با رنگ و نقطه کردن، آماده بافت می‌کند. همزمان مواد اولیه قالیبافی اعم از پشم، ابریشم و پنبه پس از طی مراحل مختلف و کاملاً متفاوت به خامه و نخ تبدیل میگردد، نخهای پنبه ای، ابریشمی و پشمی مورد نیاز تار و پود فرش در فرایند نخ تابی به تناسب رجشمار فرش، چند لا و آماده می‌شود. سپس خامه قالی به رنگرز سپرده می‌شود تا او بر اساس رنگبندی طرح و نقشه، اقدام به رنگ نمودن استادانه خامه ها کند. این خامه ها به همراه نقشه فرش زینت دار بافته میشود. بافته فرش با راهنمایی ناظر، کار بافت قالی را آغاز می‌کند.

نبا فندگان قشر بزرگی از جامعه دست اندرکار فرش دستباف کشور را با جمعیتی بالغ بر یک میلیون و دویست هزار نفر، تشکیل می‌دهند. اغلب بافندگان را زنان صاحب ذوق و هنرمند ایرانی، گوشه گوشه این سرزمین گهربار شامل می‌شوند. آنان علاوه بر وظیفه مادری و تلاش برای ایجاد کانون گرم و پر مهر خانواده، اوقات فراغت خود را با اشتغال به کار قالیبافی سپری می‌کنند. روح لطیف و عفیف زنان ایرانی و مهر مادرانه ایشان را می‌توان در خلوص و پاکی رنگها و گردش نجیب طره های قالی بوضوح و زیبایی لمس کرد. در این میان و در برخی مناطق دیگر، مردانی تلاشگر و هنر دوست بر گرده چموش دارها، به رام کردن رنگهایی وحشی و سرکش مشغولند. آنان درخشش سرکش رنگهایی را که با شور چرخش اسلیمی ها به وجد آمده اند، به بند کشده و با گره های مستحکمی این نشاط و شوریدگی را بر قالی ماندگار می‌کنند. دستهای پرتوان و هنرمند این زنان و مردان، قالی های پرنده ای را پرورش داده و می‌دهد که اقلیم را در نور دیده و از ورای مرزها در میهمانی دل و چشم مشتاقان بر سریر احترام می‌نشینند. تا زیبایی و طراوت و زندگی را برای آنان به ارمغان ببرند.

فرش دستباف بعنوان هنری فراگیر و ملی، با یکصد و ده رسته شغلی، برای خانواده های بسیاری اشتغال دائم یا فصلی ایجاد نموده و ضمن تامین مخارج زندگی آنان، فعالیت های کشاورزی، دامداری و صنعتی کشور را نیز مورد حمایت قرار داده است. فرش دستباف ایران با حضور در بازارهای جهانی، معرف فرهنگ ایرانی- اسلامی در میان مردم سراسر گیتی است.

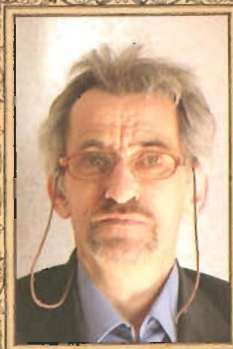
نام: کبری بغدادی

متولد: ۱۳۲۰

رشته فعالیت: بافندگی

محل فعالیت: اراک

استاد منتخب بافندگی از استان مرکزی

نام: حسن جوانشاهی

متولد: ۱۳۳۶

رشته فعالیت: بافندگی، تابلو بافی

محل فعالیت: تهران

استاد منتخب بافندگی از استان تهران

نام: بتول کربلایی حسینی

متولد: ۱۳۲۸

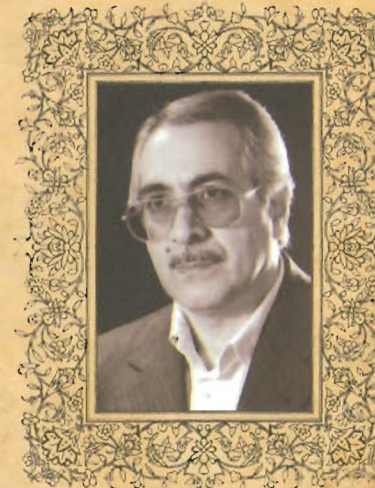
رشته فعالیت: بافندگی

محل فعالیت: قم

استاد منتخب بافندگی از استان قم

نام: گل افروز عوض پور
متولد: ۱۳۱۱
رشته فعالیت: بافندگی
محل فعالیت: فیروزآباد
استاد منتخب بافندگی از استان فارس

نام: محمد خوبانفر تبریزی
متولد: ۱۳۲۶
رشته فعالیت: بافندگی، حجمی بافی
محل فعالیت: تبریز
استاد منتخب بافندگی از استان آذربایجان شرقی

علاوه بر تولید انواع قالی، توجه به بافت مناظر و مرایا و تصویر سازی، یکی از انواع بافتهایی است که در میان بخش های بزرگی از مناطق بافت کشور به عنوان فعالیتی جدی تعقیب می شود. شکل دیگری از انواع بافت را حجمی بافی و تولید قالی های سه بعدی تشکیل می دهد. هنرمندان حجمی باف ایران با ساخت استادانه دارهای سه بعدی انواع احجام را با تکنیک بافت قالی انجام می دهند.

مرکز ملی فرش ایران در این مراسم و اقدام نمادین، با معرفی بخش کوچکی از خیل عظیم هنرمندان و پیشکسوتان درصدد است تا زمینه و ضرورت بازشناسی این چهره های خدوم و تلاشگر را فراهم نموده و با یاری و همکاری بخش های مختلف دست اندرکار نسبت به معرفی این عزیزان اقدام نماید.

بدیهی است این حرکت و معرفی این اساتید به معنای کاری کامل قلمداد نمی گردد. چرا که اساتید این رشته به وسعت کشور پهناور ایران در سراسر این خاک هنرمند پرور، و جمعیتی بزرگ و درخور توجه را تشکیل میدهند.

مرکز ملی فرش ایران فرصت را مغتنم شمرده و از اساتید این رشته اعم از اساتید فقیدی که تلاش هایشان زمینه ساز توسعه کیفی فرش ایران بوده است و نیز اساتیدی که بواسطه محدودیت های ناگزیر توفیق معرفی مستقیم آنان نصیب نگردیده است قدردانی و سپاسگزاری می کند.

استاد منتخب مرمت رفو

مرمت کاران و رفوگران؛ حافظان و نگاهبانان قالی ایران

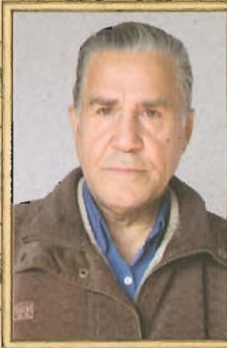
فرش دستباف در طول دوره بافت و تولید و نیز بر اثر استفاده نادرست، ممکن است معیوب گردیده و یا صدمه ببیند. رفع عیوب فنی فرش در مرحله بافت، مثل سره دار شدن، شانه دار شدن، کیس داشتن، بید زدگی و... و نیز صدماتی که در نتیجه گذشت ایام و یا بی مهری بر فرش وارد می آید، توسط مرمت کاران فرش انجام می شود.

مرمت کاران فرش حافظ سلامت و موجب ماندگاری فرش و زیبایی های آن هستند، آنان با تلاش و تبحر خود مانع از تباه شدن دسترنج بافندگان و سرمایه خریداران می شوند. از دیدگاه بسیاری از کارشناسان، مرمت کاران فرش، جامع همه علوم و فنون مرتبط با فرش هستند، آنان باید علاوه بر مهارت رفوگری، اشراف کامل بر رنگرزی، طراحی، تکنیکها و نیز سبک های بافت داشته باشند تا قادر باشند، فرشهای صدمه دیده را بگونه ای رفو نمایند که زیبایی از دست رفته، دوباره بر جان و دامن قالی بنشیند و اثری هم از رفوگری بر فرش باقی نماند.

نام: اصغر عسگر روفه گر حق
متولد: ۱۳۰۲
رشته فعالیت: مرمت و رفو
محل فعالیت: تبریز
استاد منتخب رفو از استان آذربایجان شرقی

نام: حسن فرشباف قویدلی (قویدل)
متولد: ۱۳۱۷
رشته فعالیت: مرمت و رفو
محل فعالیت: تهران
استاد منتخب رفو از استان تهران

اساتید منتخب نظارت فنی

نظارت فنی به منزله تضمین تولید و فروش آن است:

ناظران فنی حلقه اتصال بافنده با تولیدکننده یا تاجر فرش هستند و تسلط کافی بر تمامی فرآیندهای بافت دارند، تهیه مواد اولیه، نقشه، دار و ابراز مورد نیاز، برعهده ناظران فنی است.

ناظران در بدو امر نصب دار قالبیافی، چله کشی و چله دوانی، کجوبندی و گلیم بافی را بر عهده دارند. بعد از این مرحله است که بافنده فرش با استفاده از نقشه، تحت حمایت های فنی ناظران، شروع به بافت قالی می نماید، ناظر فنی فرش بطور مستمر ضمن بازدید از کارگاه قالبیافی، عملیات بافت را کنترل می کند و در صورت مشاهده کاستی، رهنمودها و نظرات خود را به بافنده منتقل می نماید.

تجربه ثابت کرده است فرشهایی که با حضور ناظر فنی تولید می شوند، علاوه بر اینکه در مرحله فروش با مشکل کمتری روبرو هستند، ارزش افزوده بمراتب بیشتری نسبت به تولیدات بدون نظارت دارند.

فرش دستباف بعنوان هنری فراگیر و ملی، با یکصد و ده رشته شغلی، برای خانواده های بسیاری اشتغال دائم یا فصلی ایجاد نموده و ضمن تامین مخارج زندگی آنان، فعالیت های کشاورزی، دامداری و صنعتی کشور را نیز مورد حمایت قرار داده است. فرش دستباف ایران با حضور در بازارهای جهانی، معرف فرهنگ ایرانی - اسلامی در میان مردم سراسر گیتی است.

یکی از مهمترین عوامل موثر در کیفیت تولید، یقینا نظارت و کنترل دائمی است. این امر باعث می شود تا تولیدات علاوه بر رعایت تمامی اصول و استانداردهای مورد انتظار، هماهنگ و یکنواخت انجام شده و زمینه های سفارش پذیری را توسعه دهد.

بی شک بیشترین و بزرگترین خدمتی که فرش دستباف در تاریخ خود شاهد آن بوده است، حضور افراد مطلع و کارگردانانی بوده که با علاقه و استعداد خدادادی و توان فنی و مدیریتی، آثار شگرفی را در تاریخ قالبیافی ایران بجا گذارده اند.

بسیاری از آثار مورد توجه و مراقبت موزه های معتبر جهان، قالیهایی هستند که در کارگاه های بزرگ و تحت نظارت اساتیدی چون عموقلی ها تولید گردیده و اینک زینت بخش موزه ها و کلکسیون های بی نظیر جهان است.

بدیهی است قالی هایی چون شکارگاه و یا قالی شیخ صفی، نمی تواند جز در سایه نظارت و کارگردانی عناصری کار آشنا و خبره حاصل آمده باشد.

نام: احمد (ناصر) ذوالفقاری
متولد: ۱۳۱۹

رشته فعالیت: نظارت فنی

محل فعالیت: اصفهان

استاد منتخب نظارت فنی از استان اصفهان

نام: رضا سلطانی دهکردی
متولد: ۱۳۲۶

رشته فعالیت: نظارت فنی

محل فعالیت: شهرکرد

استاد منتخب نظارت فنی

از استان چهارمحال و بختیاری

نام: محمد اسماعیل یکتا
متولد: ۱۳۲۶

رشته فعالیت: نظارت فنی

محل فعالیت: بیجار

استاد منتخب نظارت فنی از استان کردستان

قلندران حقیقت به نیم جو نخرند قبای اطلس آنکس که عاری از هنر است

آسمان پر ستاره هنر قالیبافی ایران، در تمامی زمینه ها همواره شاهد درخشش ستارگان بیشماری در طول ایام و ادوار بوده است. اساتیدی که در کمال سادگی و سکوت، خالق زیباترین و پر نقش و نگارترین نمونه های ارزشمند و نفیس قالی های ایران بوده اند. همانان که نمونه کارهای دست چیره شان امروزه نه تنها مایه مباهات ایران و ایرانی، بلکه موجب فخر و احترام جامعه بشری است.

تلاش بدون منت، آموزش بیدریغ داشته ها و دانش و نیز خلق و خویی مناسب شان استادی، از خصایص این عزیزان فقیدی است که همواره نام و یادشان در دل و دفتر این ملک و ملت باقی بوده و خواهد بود.

سخن گفتن از اساتیدی که امروز از نعمت و خودارزشمندشان بی نصیبیم، کاری سخت و دشوار است و ارزشگذاری و تشریح خدماتشان، کاری گران و صعب. اما در این مقال و مجال و با وسع ناچیز امروزمان، حداقل کاری که می توانیم انجام دهیم، زنده نگاهداشتن نام و یاد آنان به عنوان الگویی برای نسل جوان امروز و نسلهای بعدی است.

نسلهایی که به یقین بسیار بیش از ما نیازمند درک و استغراق در هنرهای اصیلی هستند که سرو قامت آنان را در هجوم طوفان بی هویتی حاکم بر زندگی بشر امروز با ریشه های عمیق و سترگش نگاهداری و نگاهبانی کند

مرکز ملی فرش ایران، مراتب تعظیم و تکریم خود را از تلاشهای بیدریغ و خستگی ناپذیر این اساتید اعلام داشته و برای آنان رحمت و تقرب الهی مسئلت دارد. همچنین لازم میداند تا از خانواده و بازماندگان این عزیزان برای همکاری صمیمانه شان در جهت برگزاری این مراسم تقدیر و تشکر کند.

نام و راهشان جاویدان باد.

یاد بود و تجلیلی از خدمات استاد حاج روح الله برگ ریزان

استاد روح الله برگریزان، یکی از مفاخر و اساتید خبره و شناخته شده رفوگری فرش دستباف، در سال ۱۳۱۴ در شهر همدان متولد شد. وی از کودکی به کار بافندگی فرش وارد شد و بزودی شوق و استعداد خود را نشان داد.

او بدلیل علاقه و پشتکار فراوان توانست زودتر از انتظار به درجه استادی رسد. بعدها برای رسیدن به مراحل بالای استادکاری، نزد استاد بزرگ شهر همدان آقا محمدعلی از اساتید بزرگ آن دوره، به آموزش رمز و رازها و فنون پیچیده این حرفه پرداخت.

علاقه او به فن و هنر رفوگری فرش، و نیاز آن دوران ناگزیر او را به مهاجرت واداشت. از اینرو در سال ۱۳۳۰ به تهران کوچ کرده و در بازار تهران نزد استاد رضا عرب که او نیز از بزرگان اساتید رفوگری فرش بود در رحمیه دوم مشغول کار شد. بعد از مدتی خود استاد بزرگی شد و به تربیت شاگردان زیادی همت گماشت که آنان خود از بزرگان حرفه رفوگری فرش شدند. از جمله شاگردان ایشان می توان به: پرویز گرجیان، ناصر یعقوبی، پرویز یعقوبی، علی مقیمی، اکبر برگریزان، مهدی محمدی و مرتضی بابائی اشاره نمود.

مرحوم برگریزان توجه خاصی به خانواده و تربیت فرزندان خود داشت. فرزندان دختر وی هر یک با طی درجات علمی جایگاه محترمی در جامعه دارند و تنها فرزند پسرش، دکتر مجید برگریزان، همچون پدر در خدمت به مردم همت گمارده است.